

Hevospitäjän yhtenäiskoulun kriisisuunnitelma

päivitetty 6/2023

(sivla 12.6.2023)

Sisälllys

1 Suunnitelman tarkoitus	3
2 Hevospitäjän yhtenäiskoulun kriisiryhmä.....	3
2.1 Koulun kriisiryhmän tehtäviä:.....	3
2.2 Hevospitäjän yhtenäiskoulun kriisiryhmän jäsenet	4
2.3 Kriisiryhmän toimintamalli	4
3 Toimiminen erilaisissa kriisitilanteissa	5
3.1 tapaturma	5
3.2 tulipalo:.....	5
3.3 Päihtynyt oppilas koulussa.....	6
3.4 Oppilas uhkaa opettajaa	7
3.5 Oppilas uhkaa toista oppilasta.....	7
3.6 Uhkaavasti käyttäytyvä ulkopuolinen	7
3.7 Ase ulkopuolisella	7
3.8 Ase oppilaalla.....	8
3.8 Pommiuhka.....	8
3.9 Oppilaan sairaus	9
3.10 Koulun työntekijän sairaus.....	10
3.11 Oppilaan / työntekijän kuolema	10
3.12 Oppilaan lähiomaisen kuolema	11
3.13 Onnettomuus tai väkivaltatilanne koulussa.....	11
4. Kuinka tukea oppilaita luokassa ja herättää toveritukea	11
5 Yhteystietoja	13
Liitteet.....	14
Liite 1: Keskustelurunko.....	14
Liite 2: Kirje-/viestimalli kuolemantapauksessa	18
Liite 3: Kirje-/viestimalli hautajaisista.....	19
Liite 4: Surulaatikko	20

1 Suunnitelman tarkoitus

Kriisisuunnitelman tarkoitus on auttaa koulu yhteisöä toimimaan oppilaiden ja henkilökunnan auttamiseksi koko koulu yhteisöä koskevissa kriisitilanteissa. Kriisisuunnitelman ajatuksena on toimia kriisitilanteissa ohjaavana asiakirjana ja tukea aikuisten ja lasten toipumista.

2 Hevospitäjän yhtenäiskoulun kriisiryhmä

Koulun kriisiryhmä on koulun sisällä toimiva työryhmä, joka ensisijaisesti ottaa koulun puolesta kantaa kriisikysymyksiin. Rehtori on vastuussa, mutta hänen tai kenenkään kriisitilanteeseen osuvan koulun ammattilaisen ei pidä joutua yksin hoitamaan tilannetta. Työparityöskentelyä kannattaa harkita kriittisten tilanteiden johtamistehtävässä paineiden tasaamiseksi ja havaintojen monipuolistamiseksi. Lisäksi koulun kriisiryhmällä tulee olla varajohtaja.

2.1 Koulun kriisiryhmän tehtäviä:

- Huolehtia toimintansa suunnittelusta ja suunnitelman laadinnasta
- Kirjata ryhmän sisäinen työnjako ja vastuuketju
- Selvittää etukäteen kriisitilanteissa tärkeät paikallisesti/alueellisesti toimivat yhteistyötahot ja sopia yhteistyön periaatteista ja käytännöistä
- Perehdyttää koulun muuta henkilöstöä suunnitelmaan järjestämällä koulutusta ja hankkimalla kirjallisuutta
- Huolehtia siitä, että kaikki koulun aikuiset, oppilaat ja huoltajat tietävät, miten toimia erilaisissa tilanteissa ja miten tilanteesta tiedotetaan kriisin eri vaiheissa

- Organisoida toimintaa kriisitilanteissa
- Huolehtia välittömästä henkisen tuen tarpeesta sekä mahdollisista jatkotoimista
- Arvioida kriisitilanteissa toteutettuja toimia ja tehdä kriisisuunnitelmaan tarvittavat muutokset

2.2 Hevospitäjän yhtenäiskoulun kriisiryhmän jäsenet

- rehtori Turo Järvelä (kriisiryhmän johtaja) p. 044 4352010
- vararehtori Outi Viitanen (kriisiryhmän varajohtaja) p. 050 9126 847
- koulukuraattori Päivi Kallionpää p. 050 3369 948
- terveydenhoitaja Sanna Kytömäki p. 050 3315 955
- koulupsykologi Mia Ristola
- laaja-alaiset erityisopettajat Erika Leppälahti-Kallio ja Johanna Suomi
- mahdollinen kriisiin liittyvät opettaja/henkilökunta

2.3 Kriisiryhmän toimintamalli

- 1) Henkilö, joka on saanut tiedon tapahtuneesta, tiedottaa siitä rehtorille. Jos rehtori ei ole paikalla, asiaa hoitaa vararehtori.
- 2) Rehtori selvittää:
  - a. ketä asia koskee
  - b. mitä on tapahtunut ja missä
  - c. miten kaikki tapahtui ja mitä tapahtumasta tiedetään
  - d. Rehtori tiedottaa tapahtuneesta sivistys- ja hyvinvointijohtajaa ja kutsuu kriisiryhmän avukseen.
- 3) Kriisiryhmä kokoontuu samana päivänä, kun tieto oppilasta/oppilaita kohdanneesta kriisistä on tullut koululle. Kokoontumisen kutsuu koolle rehtori/vararehtori.
- 4) Kriisiryhmä:
  - a. Käy läpi tiedot tapahtuneesta.

- b. Mietti, miten kertoa asiasta oppilaille, henkilökunnalle sekä huoltajille.
- c. Miten tukea kaikkia asianosaisia.
- d. Mietti, tarvitaanko yhteys kunnan ulkopuoliseen asiantuntijaan debriefing-tilaisuuden järjestämiseksi.

5) Tiedottaminen:

- **Kaikki tiedottaminen koulun ulkopuolelle tapahtuu ensisijaisesti rehtorin kautta. Tilanteesta riippuen poliisi vastaa tiedottamisesta tai ohjeistaa koulua.** Hätäkeskus ohjeistaa tässä. Harkinnan mukaan tiedottaminen voi siirtyä sivistys- ja hyvinvointijohtajalle.
- Opettajakuntaa ja muuta koulun henkilökuntaa informoidaan tapahtuneesta. Henkilökunta saa ohjeita asian käsittelystä luokissa – huhujen ehkäiseminen, oikeat tiedot.

3 Toimiminen erilaisissa kriisitilanteissa

3.1 tapaturma

1. Toimi rauhallisesti
2. Aloita tarvittaessa ensiapu ja soita 112
3. Aikuinen ilmoittaa (puhelimitse tai lähettämällä kaksi oppilasta) terveydenhoitajalle/rehtorille tapahtuman laadun, loukkaantuneen sijainnin ja nimen.
4. Älä koskaan jätä oppilasta yksin
5. Rehtori/luokanopettaja ilmoittaa oppilaan huoltajille
6. Rehtori kutsuu kriisiryhmän koolle, päätetään miten ja mitä tiedotetaan henkilökunnalle ja oppilaille.

3.2 tulipalo:

1. Suorita alkusammutus, jos mahdollista. Alkusammutusvälineiden sijaintipaikat tiedotetaan turvallisuussuunnitelmassa.
2. Tutki poistumisteiden turvallisuus (koeta oven lämpötilaa)
3. Huolehdi, että kuulutuksella talo tyhjenetään ihmisistä
4. Huolehdi ryhmäsi sovittuun kokoontumispaikkaan (koulun kentälle) ja tarkista, että kaikki ovat paikalla
5. Ilmoita palokunta 112
6. Soita rehtorille / vararehtorille (rehtori Turo Järvelä 044 4352010/vararehtori Outi Viitanen 050 9126847)
7. Koulun kriisiryhmä kokoontuu
8. Henkilökunnan palaveri päivän päätteeksi

3.3 Päihtynyt oppilas koulussa

Jos koulussa tavataan oppilas, joka on todennäköisesti päihtynyt:

1. Ota yhteys rehtoriin tai toiseen opettajaan
2. Jos tilanne on uhkaava, soita poliisi
3. Soita oppilaan kotiin/huoltajalle ja pyydetään huoltajaa hakemaan lapsi koulusta kotiin, tarvittaessa oppilas ohjataan huoltajan kanssa terveysasemalle hoitajan arvioon.
4. Oppilasta ei jätetä yksin, hän on koko ajan aikuisen seurassa (ei kuitenkaan luokassa tai ryhmässä muiden oppilaiden kanssa)
5. Oppilas poistetaan koulusta, huoltaja hakee
6. Tehdään lastensuojeluilmoitus.
7. Jatkotoimenpiteet seuraavana päivänä selvitetään tapahtunutta ja sovitaan jatkotoimenpiteistä, ettei tilanne uusiudu. Palaveri koululla, jossa mukana:
  - oppilas
  - vanhemmat/huoltajat
  - rehtori
  - opettaja ja se, joka ensimmäisenä huomasi tilanteen
  - erityisopettaja/kuraattori
  - terveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä

3.4 Oppilas uhkaa opettajaa

1. Pyri rauhoittamaan oppilas
2. Jos oppilas ei rauhoitu, poista oppilas luokasta
3. Jos oppilas ei poistu, poistu itse rauhallisesti ja jätä luokan ovi auki, tai lähetä toinen oppilas hakemaan apua. Turvaa kuitenkin muiden oppilaiden tilanne tai pyydä heitä mukaasi, jos luokkaan ei jää muita aikuisia.
4. Hae apua
5. Tarvittaessa yhteys poliisiin
6. Ota yhteys vanhempiin
7. Ilmoita tapahtuneesta rehtorille

Tilanteen rauhoituttua:

- selvitetään tilanne molempien osapuolten osalta
- rehtori varmistaa, että tapaus on asianmukaisesti käsitelty

3.5 Oppilas uhkaa toista oppilasta

1. Pyri rauhoittamaan tilanne, pyydä toista oppilasta, jos mahdollista, hakemaan toinen aikuinen paikalle
2. Pyri erottamaan tappelijat toisistaan
3. Hae tarvittaessa apua tai lähetä toinen oppilas hakemaan apua

Tilanteen rauhoituttua:

- selvitetään tilanne molempien osapuolten osalta

3.6 Uhkaavasti käyttäytyvä ulkopuolinen

1. Ohjaa oppilaat pois tilanteesta
2. Soita poliisi 112

3.7 Ase ulkopuolisella

1. Ohjaa oppilaat pois tilanteesta, suojaudu sisälle ja lukitse luokan ovi, ohjaa oppilaat hiljaiseen työskentelyyn. Varoita muita esim. keskusradion kautta
2. TURVALAUSE: Ilmoitetaan henkilökunnalle lukuvuoden alussa.
3. Soita poliisi 112
4. Älä ryhdy sankaritekoihin

3.8 Ase oppilaalla

1. Hanki mahdollisimman paljon tietoa aseesta
  - kenellä ase on
  - millainen se on
  - missä ase on, pyydä oppilasta tyhjentämään reppunsa, taskunsa tms. mielellään toisen aikuisen läsnä ollessa

2. Toimita tieto lähimmälle aikuiselle

Jos tilanne on uhkaava:

- a) Ohjaa oppilaat pois tilanteesta
- b) Soita poliisi
- c) Älä ryhdy sankaritekoihin
- d) Jos oppilas vastustelelee, takavarikoi reppu tms. jossa epäilet aseiden olevan.

3. Soita vanhemmille ja tarvittaessa poliisille

4. Huolehdi oppilaan turvallisuudesta (ase ja oppilaat eri tilaan)

5. Ilmoitus tarvittaessa lastensuojeluun

3.8 Pommiuhka

1. Ohjaa oppilas pois tilanteesta

2. Soita poliisi
3. Tiedota rehtorille/vararehtorille
4. Odota viranomaisten lisäohjeita

3.9 Oppilaan sairaus

1. Kouluun tulee tieto, jos lapsi sairastuu vakavasti tai on vaarassa menehtyä luokanopettaja/-valvoja pyytää perheeltä luvan kertoa asiasta koulussa luokalle ja opettajille. Selvitetään missä laajuudessa voidaan asiasta kertoa (kuinka yksityiskohtaisesti ja kenelle mitäkin tietoa)

2. Kun lupa on saatu:

a) luokanopettaja kertoo henkilökunnalle faktat

- mikä sairaus
- missä oppilas on ja kuinka kauan
- mahdolliset sairauteen liittyvät ulkoiset muutokset

b) luokanopettaja kertoo luokalle faktat

c) luokanopettaja huolehtii yhteydenpidosta sairaaseen oppilaaseen ja perheeseen, sekä esimerkiksi sairaalaan

d) luokanopettaja valmistelee oppilaan paluun luokkaan

3. Poissaolevan oppilaan ja hänen perheensä mielipiteitä on kunnioitettava.

Jos lupaa sairaudesta kertomiseen ei saada:

- asiaa käsiteltävä, jos se nousee esille esimerkiksi huhuina
- keskustelu käydään yleisellä tasolla
- opettajan tulisi valmistautua vastaamaan kysymyksiin oppilaan sairaudesta (apua terveydenhoitajalta)

4. Kriisiryhmä antaa apua erityisesti sairaan oppilaan luokkatovereille ja lähimmille kavereille

3.10 Koulun työntekijän sairaus

1. Tieto tulee työyhteisöön rehtorin kautta
2. Työntekijä itse antaa luvan mitä saa kertoa ja missä laajuudessa
3. Työntekijät käsittelevät asian kokouksessa ja sopivat kuinka asiasta kerrotaan eteenpäin
4. Tieto viedään tarvittaessa oppilaille samanaikaisesti ja samanlaisena
5. Oppilaat voivat olla yhteydessä työntekijään toipumisvaiheessa, jos se tuntuu luontevalta.

3.11 Oppilaan / työntekijän kuolema

1. Varmista tieto ja kokoa tapahtumasta mahdollisimman paljon faktoja
2. Luokanopettaja/luokanvalvoja ottaa yhteyttä vanhempiin:
  - koulun osanoton välittäminen
  - tiedustellaan huoltajilta mitä tietoa asiasta voi antaa oppilaille ja henkilökunnalle (tärkeää olisi saada lupa puhua asiasta avoimesti)
3. Rehtori kutsuu koolle kriisiryhmän, joka toimii kriisiryhmän toimintamallin mukaisesti
4. Tiedottaminen oppilaille
  - tieto joko päivänavauksen yhteydessä tai luokissa erikseen
  - kunkin luokan kanssa keskustelua jatkaa opettaja, joka saa tarvittaessa tukea esimerkiksi kriisiryhmältä
  - oppilaan omaan luokkaan vähintään kaksi aikuista
  - surulaatikko käytettävissä
  - varattava tarpeeksi aikaa keskustelulle ja oppilaiden kysymyksille
  - kerrotaan faktoja, annettava oppilaille tilaa puhua, itkeä, surra
  - kaikkien oppilaiden reaktioita tarkkailtava – tieto kriisiryhmälle
  - oppilaille kerrottava, mistä saa jatkossa tarvittaessa tukea
  -
5. Koulun oppilaan kuolemasta voidaan lähettää tiedote oman koulun oppilaiden koteihin (valmis kirjepohja liitteenä)
6. Ulkoiset toimet

- lipunnosto
- surulaatikko
- koko koulun muistotilaisuus

7. Oppilaiden surutyö

- keskustelu
- osallistuminen hautajaisiin (sovittava omaisten kanssa)
- seurannan jatkuttava tarpeeksi pitkään

3.12 Oppilaan lähiomaisen kuolema

- rehtori neuvottelee kriisiryhmän/oppilashuoltoryhmän kanssa
- tiedotetaan oppilaan opettajalle ja muulle kouluhenkilöstölle
- rehtori/opettaja kysyy oppilaalta/perheeltä, mitä asiasta voi kertoa muulle luokalle (kannustetaan kertomaan) ja luokkaa valmistellaan ao. oppilaan palaamiseen kouluun
- voidaan tehdä yhteinen surunvalittelukortti/kertoa lyhyesti tilanne koulutyön alkaessa
- oppilaalle kerrotaan etukäteen, mitä luokassa on keskusteltu
- opettaja järjestää omaisten muistamisen (esim. adressi, kukat kotiin oppilaalle osoitettuna)

3.13 Onnettomuus tai väkivaltatilanne koulussa

- 1) Ilmoita onnettomuudesta soittamalla välittömästi 112
- 2) Ilmoita rehtorille/vararehtorille
- 3) Huolehdi oman luokkasi oppilaista ja heidän turvallisuudestaan
  - läsnäolijoiden tarkastus
- 4) Pysy rauhallisena
- 5) Pidä huoli, että oppilaiden kanssa on aina joku aikuinen ja ettei oppilaita päästetä kotiin ennen kuin tilanne on rauhoittunut ja nuorimpien kohdalla tiedetään että kotona odottaa joku.
- 6) Odota kriisiryhmän toimintaohjeita.

4. Kuinka tukea oppilaita luokassa ja herättää toveritukea

Samana päivänä

Jos koulussa tapahtuu tapaturma, jolla on monia silminnäkijöitä, suuri joukko lapsia ja nuoria on yhtäkkiä hämmentyneitä tai shokissa. Oppilaat on koottava välittömästi yhteen omiin luonnollisiin ryhmiinsä, jotta tilanteen päällimmäiset kokemukset ja tunteet saadaan purettua ja samalla oppilaat saavat tukea toisiltaan. Oppilaiden kannalta on turvallisempaa, jos luokassa on oma tuttu opettaja.

Tässä ensimmäisessä palaverissa käydään läpi tosiasiat. Mitä on tapahtunut, missä uhrit nyt ovat, mitä lähiaikoina tulee tapahtumaan. Kuitenkin vain tosiasiat, ei arvailuja! Koska ainakin osa oppilaista on shokkivaiheessa, kielen pitää olla hyvin selkeää, asioista on puhuttava oikeilla nimillä ja hämärtäviä ilmaisuja pitää välttää. Tämän jälkeen oppilaat saavat kertoa omia päällimmäisiä tunteitaan, vaikka varsinaisen purkukeskustelun aika onkin vasta seuraavana päivänä. Nyt tavoitteena on auttaa oppilaita selviämään ensimmäisestä hämmennyksestä. Tilaisuuden lopulla on syytä tarkistaa, kuka lähtee kotiin kenenkin kanssa ja varmistaa, ettei kukaan jää yksin. Oppilaille luvataan lopuksi, että seuraavana päivänä on uusi keskustelu, jossa he saavat kertoa kokemuksiaan ja ajatuksiaan.

Seuraavana päivänä

Tapahtuman jälkeisenä päivänä luokalle tai oppilaille, joita kriisi on kohdannut, järjestetään luokan psykologinen jälkipuinti eli debriefing. Tämän tavoitteena on, että tapahtumat realisoidaan ja annetaan tilaa oppilaiden reaktioille sekä keskinäisen tuen syntymiselle. Samalla autetaan oppilaita ymmärtämään, että erilaiset reaktiot ovat normaaleja.

Yleisiä ohjeita keskustelulle:

1. Keskustelun vetäjänä on hyvä olla tutun opettajan rinnalla toinen aikuinen, joka on perehtynyt jälkipuintimenetelmään
2. Aikaa on varattava riittävästi, yksi oppitunti ei riitä
3. Asioita käsitellään luokalle ja vetäjälle luontevimmalla tavalla ja tasolla.
4. Lasten ikä ja yhteistyökulttuuri huomioidaan.
5. Keskustelua ei järjestetä päivän lopuksi. Niillä oppilailla, jotka ovat järkyttyneitä tai muuten halukkaita puhumaan kahden kesken, on oltava tilaisuus siihen.
6. Opettajien tehtävänä on arvioida yksittäisten oppilaiden terapian tarve. Opettajan on oltava yhteydessä vanhempiin ja kerrottava mistä lisää apua on saatavissa.

5 Yhteystietoja

Ambulanssi, poliisi, palokunta: 112

kunnanjohtaja Tatu Ujula p. 044 491 0071

sivistys- ja hyvinvointijohtaja Sini Lilja p. 050 574 7744

rehtori Turo Järvelä (kriisiryhmän johtaja) p. 044 435 2010

vararehtori Outi Viitanen (kriisiryhmän varajohtaja) p. 050 9126 847

koulukuraattori Päivi Kallionpää p. 050 3369 948

terveydenhoitaja Sanna Kytömäki p. 050 3315 955

koulupsykologi Mia Ristola

Kiinteistöhoitaja Esa Jaakkola 040-7278 233

Ypäjän terveysasema p. 03 4191 2151

Seurakunta Ypäjä, virasto 02- 76 73 108 (klo 9-12)

Työterveyshuolto: Terveystalo 030 600

Myrkytystietokeskus p. 0800 147111

Kiusattujen Tuki 09-6824 9910

Suomen mielenterveysseuran kriisipuhelin 09-2525 0111

MIELI kriisipuhelin p. 09 2525 0111

Lasten ja nuorten puhelin 116 111 (ma-pe klo 14-20, la-su klo 17-20)

A-klinikka 03 4191 2410

Liitteet

Liite 1: Keskustelurunko

(katso myös Dyregrov & Raundalen: Sureva lapsi ja koulu 1997 s.80)

- A. Johdanto
- B. Tosiasiat
- C. Ajatukset
- D. Reaktiot
- E. Tiedonjako
- F. Päätös

Johdanto

1. Keskustelun vetäjän tehtävänä on luoda turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri.
2. Oppilaita rohkaistaan puhumaan, vaikka se tuottaa tuskaa, niin siitä on apua tilanteen ymmärtämisessä.
3. Sovitaan oikeudesta ja velvollisuudesta pitää puhutut asiat vain tässä luokassa ja näiden henkilöiden tiedossa.
4. Kenenkään puheita tai reaktioita ei arvostella. Esille nousevat tunteet, suru, pelko, suuttumus tai mikä tahansa on hyväksyttävä.
5. Jokainen puhuu omasta puolestaan ja vain sen minkä haluaa.
6. Kenenkään ei ole pakko puhua, mutta on kuitenkin tärkeä kertoa miten sai tietää tapahtumasta.

Tosiasiat

1. Oppilaat saavat kertoa mitä ovat kuulleet tapahtumasta. Näin saadaan kokonaiskuva ja mahdollisuus ymmärtää oppilaiden tilanne ja ajatuksia.
2. Opettaja välittää hankkimaansa tietoa, koska asiantiedon tarve on suuri.

3. Huhut ja väärinkäsitykset oikaistaan.

4. Tarkistetaan, onko asia koskettanut jotain oppilasta erityisesti. Erityistä tukea tarvitsevat läheiset ystävät ja tapauksen silminnäkijät

5. Kaikkien aistien kautta saadut muistikuvat autetaan esiin.

Ajatukset

1. Oppilaita rohkaistaan kertomaan ajatuksiaan tapahtumasta esimerkiksi lauseentäydennyksen avulla:

- Kun kuulin tästä, ensimmäinen ajatukseni oli...
- Pahinta, mitä ajattelin oli...
- Pahinta, mitä olisi voinut tapahtua...
- Ajattelin, että minun olisi pitänyt...

2. Jos kokemuksista on vaikea puhua, voidaan tilanteita käydä läpi muillakin tavoilla. Oppilailta voi kysyä erilaisia keinoja työstää asiaa; piirtäminen, musiikki, nimettömät kysymykset, roolileikit, kollaasit ynnä muut.

3. Aikuiset kertovat olevansa oppilaiden tukena ja näiden käytettävissä, kun kriisiä ja tapahtunutta tilannetta ajatellaan ja halutaan käydä läpi.

4. Aikuisen on myös kerrottava, että he eivät voi muuttaa kaikkea entiselleen ja korjata vahinkoa kokonaan.

Reaktiot

1. Oppilaita rohkaistaan puhumaan ja ilmaisemaan niitä kokemuksia ja reaktioita, joita heille tuli tapahtuneen jälkeen, myöhemmin, yöllä, ensimmäiseksi tänä aamuna ja niin edelleen.

2. Apuna reaktiokokemusten purkamisessa ja jakamisessa voidaan käyttää luokalle sopivimpia keinoja; piirtäminen ja maalaaminen, draama ja roolileikit, kirjoittaminen, erilaiset eläytymisharjoitukset, sanaton viestintä, yhteinen näytelmä, musiikillinen kooste, savityöt ja muovailu. Pienemmät oppilaat kaipaavat toiminnallisempaa tapaa. Heille voi olla sopivaa piirtäminen, muovaileminen, käsinuket, savi, muistoesineet, murhekievet, kirjojen lukeminen yhdessä, leikkiminen ja laulaminen, yhdessä tekeminen, pehmoeläimet, tarrat ja kiiltokuvat.

3. Kirjoittamisessa voidaan käyttää apuna hyviä kysymyksiä tai lauseentäydennystä:

- Ensimmäiseksi kuulin, että...

- Luulin aluksi, että...
- Pahinta kokemuksessani oli...
- Tulen surulliseksi, kun ajattelen...

- Toivoisin, että voisin/olisin voinut...

Kysymyksillä voidaan peilata myös, mitä muita asioita tapahtunut tuo mieleen.

4. Oppilaita rohkaistaan lukemaan tarinoita tai runoja tai tuottamaan niitä itse. Runoja voi tehdä sekä yksin että ryhmässä. Tärkeää on, että asioita voidaan jakaa yhdessä.

5. Kokemusten lisäksi lapsia tuetaan jakamaan tunteita yhdessä. Opetetaan tarjoamaan lohdutusta ja myötätunnon osittamista toiselle, toisen itkulle ja surulle.

6. Toisistaan pidetään huolta, tuetaan ja rohkaistaan, muttei houkutella tai pakoteta puhumaan liian arkoja asioita.

Tiedonjako

1. Opettaja kokoaa yhteen, mitä oppilaat ovat puhuneet ja ilmaisseet. Hän painottaa yhteneväisyyksiä ja huomioi jokaisen oppilaan.

2. Autetaan oppilaita muutenkin puhumaan normaaleista tavoista reagoida:

- tunteiden ailahtelut vihasta ja kostosta pelkoon ja ahdistukseen
- kuulo- ja näköaistimuksista
- epätodellisuuden tunteista ja kokemisesta

3. Korostetaan myös, että erilaisia kokemuksia voi tulla viikkojen ja kuukausienkin ajan – tai olla tulematta. Molemmat ovat normaalia.

4. Oppilaille annetaan neuvoja, mitä kannattaa tehdä, kun tulee paha olo:

- keskustelu vanhempien, tutun aikuisen tai ystävien kanssa
- päiväkirjan kirjoittaminen
- kirjeen kirjoittaminen kuolleelle oppilastoverille tai hänen vanhemmilleen
- hakeutuminen opettajan juttusille
- hakeutuminen normaali puuhiin ja harrastuksiin

5. Suunnitellaan tulevaa. Jos oppilastoveri on kuollut, sovitaan miten muistetaan tai osallistutaan hautajaisiin. Hautajaisiin voidaan toimittaa myös luokan yhteinen kirje, joka voidaan laittaa kuolleen mukaan. Sovitaan miten koristellaan kuolleen oppilastoverin pulpetti ja miten pitkään luokka on suruluokka. Kuolleen pulpetti pidetään luokassa sopivaksi katsotun ajan. Sovitaan miten se poistetaan ja ettei pulpettia enää loman jälkeen ole.

6. Kysytään ja sovitaan oppilaiden kanssa muista tavoista surra ja muistella kuollutta. Mitkä olivat hänen harrastuksiaan, lempimusiikkiaan, omimpia asioitaan. Jos luokalla on yhteisiä kuvia luokkaretkiltä tai muuta sellaista.

Päätös

1. Kokoontumisen päätteeksi luokka voi sopia aloitteen tai toiminnon:

a) kuolleelle tai onnettomuudelle voidaan symbolisesti istuttaa puu, kasvi tai muu sellainen. Luokka voi pitää oman muistotilaisuuden, jossa päästetään rukoushöyhen tai ilmapallo, jossa viesti kuolleelle, lentoon taivaan tuuliin. Luokka voi käyttää yhteistä historiaa, kokemuksia ja taitoja surun aikana. Luokka voi sopia yhteisen kuoleman vuosipäivän vieton, laulun tai runon esittämisen, kukan viemisen haudalle tai tapahtumapaikalle, muistomerkin tai laatan tekemisen.

b) Luokka sopii myös yhdessä miten jatketaan. Milloin, missä ja miten asiaa käsitellään. Tarvitaanko uusia kokoontumisia ja kuinka nopeasti.

2. Lopuksi opettaja kysyy vielä mahdollisia kysymyksiä:

- Onko jollakulla meillä mielessä jotain, josta pitäisi vielä puhua?

- Onko jotain muuta sovittavaa?

3. Opettaja voi myös avata "avoimen postilaatikon" (...kun tiedän miten aktiivista ja ajattelevaisia te olette).

4. Kiitetään kaikkia keskusteluun osallistuneita. Kehotetaan oppilaita tukemaan toisiaan ja kääntymään aikuisen puoleen, kun ajatuksia tapahtuneesta tulee.

Liite 2: Kirje-/viestimalli kuolemantapauksessa

_____ koulun _____ luokka on tänään saanut suruviestin.

_____ on menehtynyt. Tämä on asia, joka koskettaa meitä kaikkia syvästi.

Lähipäivinä tulemme koulussa antamaan paljon tilaa puhumiselle. Keskustelussa tulee olemaan mukana myös koulumme kriisiryhmän jäseniä. Koululla järjestetään myös muistohetki, jossa on mukana seurakunnan pappi.

On erittäin tärkeää, että myös kotona voidaan puhua avoimesti tapahtuneesta. Älä epäröi ottaa yhteyttä lisätietoja tai apua kaivatessasi.

Yhteystiedot:

rehtori (nimi ja numero)

Vararehtori (nimi ja numero)

Kuraattori (nimi ja numero)

Terveystenhoitaja (nimi ja numero)

Liite 3: Kirje-/viestimalli hautajaisista

Jos/kun kuolleen oppilaan perheeltä on saatu lupa, koteihin lähetetään toinen kirje koskien tulevia hautajaisia:

_____ koulun _____ luokan
oppilaan, _____

hautajaiset ovat _____ / _____ kello _____ , _____
(paikka).

_____ perheen kanssa on sovittu, että luokka voi osallistua hautajaisiin.

Osallistuminen on vapaaehtoista. Olisi hyvä, jos mahdollisimman moni voisi olla mukana.

Tällä voi olla vaikutuksia surun käsittelyssä myöhemmin.

Rehtori ja luokanopettaja osallistuvat myös _____ siunaustilaisuuteen.

Liite 4: Surulaatikko

= Materiaalipaketti surun kohdatessa

Sisältö:

- valokuvakehys
- pöytäliina
- kynttiläjalka
- kynttilä
- musiikkia
- runoja, tekstejä, mietelauseita
- tulitikkuja
- kirjallisuutta